

Проф. др Тања Мишчевић,
државна секретарка Министарства одбране

Србија у процесу
европске интеграције

Кључ је у нашим рукама

Преговоре за чланство, као и читав процес интеграције у Европску унију не треба посматрати само као циљ сам по себи, већ и као средство за остваривање унутрашњег мира и стабилности, јачања демократије и владавине права те економског просперитета и свеукупног напретка у држави. Чланство у ЕУ треба да буде тек потврда да је Србија урадила свој посао и постала напредна и стабилна европска држава, за шта, чини се, постоји политички консензус.

Након што је 22. децембра 2009. године Република Србија поднела молбу за чланство у Европској унији, у октобру 2010. Савет министара наложио је Европској комисији израду упитника за давање статуса кандидата.

Упитник је, врло брзо након тога, већ 24. новембра стигао у Србију и на њему се већ веома активно ради. Давања одговора на овај преглед стања у Србији, што Упитник заправо јесте, значи представљање стања у економији, правном систему, демократском уређењу и реформама које су до сада спроведене, током десет година процеса европске интеграције.

Да подсетимо, после октобарских промена 2000. Србија је постала део тек насталог Процеса стабилизације и придруживања, нове политике ЕУ према државама региона западног Балкана. Овај приступ је требало најпре да омогући Унији да се упозна са државама које су тек нешто пре тога изашле из ратних сукоба, грађанских немира и међународних интервенција, а затим да им помогне да се стабилизују, крену у процесе реформи и једнога дана постану чланице ЕУ.

Управо је суштина процеса европске интеграције Србије постизање унутрашњих реформи које треба да промене економију, право и друштво, и тако доведу до стања нормалне, развијене, стабилне и напредне државе која може без проблема да функционише унутар ЕУ. Наиме, из стања тоталитарног режима, уништене економије и ниског стандарда, процесом европске интеграције требало би Србију претворити у друштво у коме постоје стабилне демократске институције које почивају на начелу владавине права, са тржишном економијом у којој је основни постулат конкуренција. Истовремено, то су услови које треба испунити за чланство у ЕУ, познати као критеријуми из Копенхагена.

То се постиже најпре стварањем законодавног, правног оквира, потом спровођењем (ступањем на снагу) и применом усвојених закона (могућност да пред судовима физичка и правна лица заштите право које законски оквир гарантује) – што је процес усклађивања, односно хармонизације са правом ЕУ. Овај процес је у Србији почео још 2003. године као добровољан, јер заправо обавеза настаје тек када држава почне да примењује Споразум о стабилизацији и придруживању (да подсетимо, то се догодило тек фебруара 2009!). Реч је о системским законима, као што су закони о спољној трговини (неопходан због укључивања у светске трговинске токове), о конкуренцији (борба против монопола), о путној исправи (неопходан због укидања виза), о Омбудсману (заштита људских права), а наравно, не треба заборавити да је Србија добила и нови Устав 2006. године, који је био неопходан за њену конституционализацију.

Како би био поправљен учинак у усвајању закона и тако убрзано усклађивање нашег права са правом ЕУ, 2007. године усвојен је Национални програм интеграције, као дугорочни план како до 2012. испунити све обавезе према процесу европске интеграције. Његово спровођење је и план активности на имплементацији Споразума о стабилизацији и придруживању, који је потписан априла 2008, а ступио на снагу у новембру 2009. године. Тако овај план садржи јасан списак потребних закона, подељених по годинама, неопходне институције које треба створити за њихово спровођење, као и средства која треба за све то издвојити. И почело је јако добро са његовим спровођењем – проценат испуњености у прве две године није био никада испод 60 процената, а добили смо и неке од веома важних закона и институција.

Садржај Упитника

Тако у одговарању на Упитник Европске комисије, који садржи око 2.500 питања, Србија има доста тога да представи и покаже свој напредак. Такође, први пут се тај унутрашњи аналитички преглед прави за области као што је здравство, образовање, енергетика, екологија, безбедност. То је од велике користи како за државу, тако и за ЕУ.

Узмимо као пример питање реформе сектора безбедности. Тема која је најконкретније посматрана у овој области је питање цивилне и демократске контроле овог сектора, као једног од услова опште демократизације друштва. Према оцени Европске комисије који је дат у годишњем Извештају о напретку из новембра 2010. године, констатовано је да је у овом питању заокружен законодавни оквир према европским стандардима, и да је потребно јачање капацитета надлежног скупштинског одбора како би оваква контрола била заиста и остварена.

Поред тога, констатовано је да реформа сектора безбедности бележи непрестани напредак, у складу са европским стандардима, што ствара могућност за укључивање Србије у Заједничку безбедносну и одбрамбену политику ЕУ. Заправо, то је вид проактивног укључивања у процес европске интеграције, који је прихватило Министарство одбране. Знајући шта је потребно урадити, а схватајући потребу промене, у неопходне реформе је кренуло одмах, примењујући европске стандарде. Зато не изненађује да су стигле тако добре оцене успеха.

Наравно, посао тек почиње након давања одговора на упитник. Ови одговори се упућују Европској комисији, која даје своје мишљење о држави (avis) и предлаже Савету министара да размотри могућност да држави додели статус кандидата за чланство. Тај статус, после разматрања у Савету министара, може дати само Европски савет (шефови држава или влада држава чланица ЕУ).

Циљ Србије је да статус кандидата за чланство у ЕУ добије до краја 2011. године, заједно са датумом за отварање приступних преговора. Сами преговори о чланству су кључни и суштински метод за остваривање циља – по-

Суштина процеса европске интеграције Србије је постизање унутрашњих реформи које треба да промене економију, право и друштво, и тако доведу до стицања нормалне, развијене, стабилне и најпредне државе која може без проблема да функционише унутар ЕУ.

***

Циљ Србије је да статус кандидата за чланство у ЕУ добије до краја 2011. године. Сами преговори о чланству су кључни и суштински метод за остваривање циља – постизања европских вредности.

стицања европских вредности. Преговарачки процес држава оне који унутар државе желе да од владавине права и људских права направе свакодневну реалност у свим областима живота и свим деловима државе. То је једини метод који ЕУ даје озбиљну снагу у правцу реформи у земљи.

Зато је процес исто тако важан као и резултат: он је дуготрајан и тежак, где су сами преговори – или реформа државе – заправо исто тако важни као и крајњи циљ, бити пуноправна чланица Уније. Међутим, ово је процес за који се не зна када ће бити завршен, без аутоматског или гарантованог резултата. Колико ће дуго трајати само преговарање највише зависи од саме државе и њених реформи.

С друге стране, колико ће преговори бити тешки зависи од заједничког разумевања – унутар ЕУ о томе колико је заиста држава кандидат постала модерна; у држави кандидату о томе шта заиста подразумева чланство у ЕУ. Зато је суштински важна комуникација унутар државе кандидата и између те државе и ЕУ, а посебно значајно место у читавом процесу има укључивање грађанског друштва.

Прилагођавање вредностима

Током преговора о чланству у ЕУ се заправо не преговара о приступању. ЕУ не преговара о суштини нити о условима приступања, већ се уместо тога држава кандидат, кроз процес преговарања, прилагођава на вредности, право и политике ЕУ. Оно што може бити предмет преговора није да ли, већ како и када ће се држава прилагодити на *acquis communautaire* – правну баштину ЕУ – чијих 90 посто не може бити предмет преговора. Само одређени прелазни периоди (на пример, који се односе на слободно кретање радне снаге) и финансијске одредбе (на пример, које се односе на структурне фондове и пољопривреду) могу бити предмет преговора.

И док је у случају ранијих приступања било довољно да држава кандидат у довољној мери оствари услове за приступање да би отворила преговоре о приступању, нови модел преговора са државама западног Балкана сасвим ја-

Процес је истио њако важан као и резултати: он је дуготрајаан и тежак, где су сами преговори – или реформа државе – заправо истио њако важни као и крајњи циљ, битии јуноуравна чланица Уније.

***

Према оцени Европске комисије коју је даиу у годишњем Извештају о напрећку из новембра 2010. године констатиовано је да реформа сектора безбедности бележи неиреситани напредак, у складу са европским стандардима, штио ствара могућносту за укључивање Србије у Заједничку безбедносну и одбрамбену политику ЕУ.

сно показује да држава кандидат за чланство мора да у потпуности оствари услове пре него што ЕУ може успешно да затвори преговоре. То, дакле, подразумева и виши ниво спремности и дуже време самог преговарања.

Преговоре за чланство, као и читав процес интеграције у Европску унију не треба посматрати само као циљ сам по себи, већ и као средство за остваривање унутрашњег мира и стабилности, јачања демократије и владавине права те економског просперитета и свеукупног напретка у држави.

Чланство у ЕУ треба да буде тек потврда да је Србија урадила свој посао и постала напредна и стабилна европска држава, за шта, чини се, постоји политички консензус. Тако, заправо, оно што је Србији неопходно јесте убрзавање процеса европске интеграције, а тиме и убрзавање процеса унутрашњих реформи и промена.

Но, чак и тако посматрано, ни једног момента не мислимо да ће то убрзавање реформи, односно процеса европске интеграције Србије бити лако – и даље ће бити предмет политичког преговарања и различитих концепција, неразумевања и проблема, како с наше стране, тако и са стране ЕУ. Досадашња искуства држава које су пре нас прошле овај пут показују да је одлука о ступању у чланство увек политичка одлука, а питање је и да ли ће Унија увек позитивно одговорити и бити отворена према оној држави која добро ради свој унутрашњи посао на испуњавању критеријума.

Државе које спремније ућу у ЕУ на најбољи могући начин искористиће то своје место да заштите сопствене интересе, што не могу оне које тек морају да се привикавају на окружење развијених држава. Такве поруке се непрестано упућују и од европских званичника, али заправо је најважније да схватимо да је процес европеизације, промене Србије, само у нашим рукама. ■